

Decyzja Nr 23 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 8 listopada 1994 r. w sprawie ochrony i zagospodarowania Puszczy Białowieskiej

Na podstawie art. 3 ust. 1. pkt. 2 ustawy z dn. 20 grudnia 1989r. o utworzeniu urzędu Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz.U. Nr 73, poz. 433, zm. Dz.U. z 1991 Nr 101, poz. 444 i Nr 114, poz. 492), w celu ochrony ekosystemów Puszczy Białowieskiej w części nie objętej granicami Białowieskiego Parku Narodowego, postanawiam:

1. Wprowadzić Zasady Postępowania Ochronnego i Hodowlanego w Puszczy Białowieskiej, zwane dalej zasadami, stanowiące załącznik do decyzji.
 2. Zasady obowiązują w lasach stanowiących własność Skarbu Państwa na obszarze nadleśnictw: Białowieża, Browsk, Hajnówka.
 3. Zasady należy uwzględnić przy opracowywaniu nowych lub uzupełnianiu istniejących planów urządzania lasu dla nadleśnictw wymienionych w pkt. 2.
 4. Traci moc decyzja ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30 stycznia 1975 r. w sprawie podstawowych zasad prowadzenia gospodarki leśnej na terenie Puszczy Białowieskiej.
 5. Decyzja wchodzi w życie z dniem podpisania
- (-) Minister, Stanisław Zelichowski

Uzasadnienie

(...)

Puszcza Białowieska jako obiekt zarządzany zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju o szczególnie wystrznaczonych formach ochrony jest niezbędnie potrzebna Lasom Państwowym jako wzorzec do objęcia polityką kompleksowej ochrony i doskonalenia lasów większych obszarów leśnych o podobnych warunkach geograficzno-przyrodniczych i doprowadzenia do restytucji ich zasobów ekosystemowych w oparciu o wzorce białowieskie.

Leśnictwo europejskie znalazłoby tu niepowtarzalną szansę udoskonalenia swej metodologii w oparciu o porównanie rezultatów nowoczesnego zrównoważonego leśnictwa z efektami sił natury zarówno w Białowieskim Parku Narodowym jak i w rezerwatach przyrody już istniejących i nowo tworzonej na obszarze Puszczy Białowieskiej.

Podjęcie tak zakrojonych działań nie miało dotąd miejsca w historii europejskiego i światowego leśnictwa. Podstawowym założeniem tej idei jest konieczność działania na jakościowo nowym poziomie i zgodnie ze społecznymi oczekiwaniami objęcie pełną ochroną przyrody w lasach poza obszarami parków narodowych.

Zatem Puszcza Białowieska ma być przykładem w skali światowej współistnienia użytecznych społecznie wielostronnych funkcji lasu z trwałością ochrony przyrody. Polskie leśnictwo przy współudziale biologów innych specjalności jest gootwe do podjęcia tego nowatorskiego zadania i sądzi, że uzyska pełne wsparcie ze strony organizacji i instytucji międzynarodowych. Wymaga to głębokich studiów i starannie przemyślanych metod postępowania.

Konsekwencją przyjęcia opisanego sposobu postępowania, zatwierdzonego decyzją Ministra, a uzupełnionego zasadami postępowania ochronnego i hodowlanego w Puszczy Białowieskiej będzie: opracowanie odpowiednich zarządzeń i instrukcji wdrożeniowych, ciągłe kształcenie kadry leśnej, uruchomienie odpowiednich dodatkowych środków finansowych, powołanie Społeczno-Naukowej Rady Puszczy Białowieskiej, wystąpienie o uznanie całej Puszczy za rezerwat biosfery Załącznik do decyzji Nr 23 Ministra OŚNiL z dnia 8 listopada Zasady postępowania ochronnego i hodowlanego w Puszczy Białowieskiej.

Puszcza Białowieska stanowi dobro ogólnonarodowe o wybitnym znaczeniu przyrodniczym i podlega szczególnej ochronie. Ochrona substancji i walorów Puszczy polega na zachowaniu procesów ekologicznych. Z tego względu obszar Puszczy Białowieskiej, w części poza granicami Białowieskiego Parku Naro-

dowego, podlega ochronie i zagospodarowaniu leśnemu w sposób specjalny, tworząc wzorcowy kompleks promocyjny dla tego typu obiektów w Polsce.

I. Szczególnymi celami postępowania ochronnego i hodowlanego w Puszczy Białowieskiej są: (1) zachowanie naturalnych warunków środowiska leśnego w całym mezoregionie Puszczy; (2) zachowanie lub odtworzenie właściwym siedliskom biocenoz leśnych o zbliżonym do naturalnego puszczańskim charakterze oraz zapewnienie trwałości ekosystemów leśnych i ciągłości wielostronnego wykorzystania ich zasobów.

Z powyższych celów wynikają następujące zadania:

- ochrona różnorodności biologicznej dziko żyjących roślin i zwierząt, dla zachowania bogactwa genetycznego i wielostronnych funkcji lasu o znaczeniu lokalnym, krajowym i międzynarodowym,
- restytucja metodami aktywnej hodowli i ochrony zniekształconych i zdegradowanych fragmentów zbiorowisk przyrodniczych Puszczy, z wykorzystaniem także procesów sukcesji naturalnej,
- wzmacnianie korzystnego wpływu Puszczy na środowisko przyrodnicze, a równocześnie dążenie do ograniczenia niekorzystnych dla Puszczy zagrożeń ekologicznych.

II. Lasy i gospodarka leśna w Puszczy Białowieskiej stanowią element sytemowej ochrony i zagospodarowania zasobów przyrodniczych. Metody działania, pozwalające na realizację postawionych celów, różnicuje się pod względem rygorów ochronnych w układzie przestrzennym i czasowym w następujący sposób:

1. Na całym obszarze Puszczy, w celu zapewnienia warunków kompleksowej ochrony przyrody, należy pilnie, w oparciu o waloryzację przyrodniczą, poddać głębokiej analizie i rewizji stan rezerwatów przyrody, dążąc do stworzenia systemu obiektów objętych ochroną konserwatorską oraz uzupełnienia brakujących ogniw takiego systemu. Fragmenty Puszczy o najwyższych walorach przyrodniczych należy objąć ścisłą ochro-

na rezerwatową. Cele, ograniczenia i kierunki działania dla rezerwatów przyrody i lasów ochronnych zostaną określone przez osobne zarządzenia Ministra OSZNiL. Miejsca lęgowe ptaków drapieżnych i chronionych oraz ostoje i mateczniki innych rzadkich gatunków zwierząt, a także stanowiska rzadkich roślin, należy zinwentaryzować i objąć odpowiednimi formami ochrony.

2. W celu stworzenia właściwych podstaw dla oceny warunków przyrodniczych i stanu lasów, podejmowania decyzji hodowlanych i ochronnych, należy sporządzić szczegółową inwentaryzację gleb i siedlisk, z uwzględnieniem zespołów roślinnych - dla nadleśnictw: Białowieża, Browsk i Hajnówka, według metodyki nawiązującej do prac zrealizowanych w Białowieckim Parku Narodowym.

3. W celu zwiększenia różnorodności biologicznej, ustala się zasadę pozostawiania w drzewostanach dojrziałych części drzewostanu istniejącego, bez jakichkolwiek zabiegów gospodarczych, do wieku starości fizjologicznej, z dopuszczeniem w uzasadnionej sytuacji cięć sanitarnych. Wyłączenie z zabiegów obejmuje orientacyjnie:

- w częściowych rezerwach przyrody 20% powierzchni tych rezerwatów

- w obszarze okalającym Białowiecki Park Narodowy obręby: Browsk, Zwierzyniec, Białowieża - 10% powierzchni

- w pozostałych lasach kompleksu Puszczy - 5% powierzchni

Dotyczy to równocześnie pozostawiania drzew o charakterze pomnikowym, przetości, drzew dziuplastych, obumarłych aż do całkowitego ich rozkładu. Powinny to być skupiska kilku drzew starszych każdego gatunku głównego w danym siedliskowym typie lasu na każdy 1 ha, wraz z domieszkami i młodymi elementami drzewostanu, oraz z nie naruszoną warstwą krzewów i runem. tak wybrane fragmenty lasu winny być trwale zachowane jako charakterystyczne dla poszczególnych biotopów.

4. Drzewostany zniekształcone działalnością człowieka i przez czynniki abiotyczne, złożone głównie z lekkonasiennych gatunków drzew leśnych: brzozy i osiki oraz grabu, podlegają stopniowej przebudowie przez podsadzenie gatunków właściwych dla charakteru siedlisk i ich wariantów z wykorzystaniem procesów naturalnej sukcesji. Do przebudowy drzewostanów należy stosować tylko najwartościowsze miejscowe ekotypy drzew, dążąc do wzmagania różnorodności biologicznej. W drzewostanach lub fragmentach drzewostanów, gdzie występuje dostateczne minimum drzew gatunków docelowych (dąb, świerk i in.) należy preferować przebudowę częściową przez stosowanie cięć pielęgnacyjnych.

5. We wszystkich lasach Puszczy Białowieckiej preferuje się naturalne odnowienie lasu, wspierane w miarę potrzeby odnowieniem sztucznym. Dobór sposobów zagospodarowania oraz rodzajów cięć pielęgnacyjnych i odnowieniowych ma na celu stworzenie najkorzystniejszych warunków dla odnowienia i rozwoju lasu. Wzorcowe typy drzewostanów i składy gatunkowe upraw oraz sposoby odnowienia i pielęgnowania lasu dla poszczególnych siedlisk lub ich wariantów ustala KTG na podstawie niniejszych zasad oraz zasad hodowli lasu przewidzianych dla mezoregionu dzielnicy przyrodniczo-leśnej Puszczy Białowieckiej, po zasięgnięciu opinii rady Naukowo-Społecznej Puszczy.

6. W cięciach pielęgnacyjnych i odnowieniowych należy uwzględnić:

- wspieranie procesów sukcesji naturalnej przez inicjowanie i utrwalanie naturalnego odnowienia o składzie i strukturze odpowiadającym siedlisku,

- biologiczną regenerację gleb i siedlisk zniekształconych i zdegradowanych,

- zwiększenie wachlarza gatunków domieszkowych i biocenotycznych w siedliskach borowych,

- preferowanie cięć odnowieniowych w formie jednostkowej, grupowej, brzegowej, wszędzie gdzie są ku temu odpowiednie warunki,

- unikanie linii prostych przy ewentualnym zakładaniu zrębów zupełnych.

7. W związku z zahamowaniem właściwych procesów odnowieniowych w Puszczy i groźbą przerwania ciągłości pokoleń w drzewostanach spowodowanych przez nadmierny, sztucznie utrzymywany od lat, stan zwierzyny płowej i żubrów, należy do końca 1997 r. doprowadzić do stanu zapewniającego możliwość realizacji głównych celów hodowli lasu.

8. Zwierzeta łowne i żubry stanowią naturalny element bio-

cenoz Puszczy Białowieckiej. Należy zabezpieczyć trwałość lasów puszczańskich jako ich ostoi, a jednocześnie zwiększać naturalną bazę żerową zwierzyny przez odpowiednie zagospodarowanie łąk śródleśnych, pozostawianie leżących drzew z młodą korą na okres zimowy, zwiększanie udziału w podszycach preferowanego przez zwierzynę pokarmu pędowego. Ochronę i regulację wszystkich zwierząt należy oprzeć na zasadach pozwalających na prowadzenie racjonalnej hodowli lasu, zapewniającej w maksymalnym stopniu uzyskanie i utrzymanie odnowienia lasu gatunkami właściwymi dla poszczególnych siedlisk leśnych. Prawidłowa realizacja powyższych założeń wymaga jednolitego traktowania ochrony i organizacji gospodarowania populacjami zwierząt, włączając w to żubra. W celu dostosowania stanu zwierzyny do naturalnej bazy żerowej w Puszczy, sztuczne dokarmianie zwierzyny w stanie wolnym zostanie ograniczone, z wyjątkiem przypadków zagrażających istnieniu populacji.

9. Nienaruszalność stosunków wodnych uznaje się za podstawowy warunek utrzymania żywności i stabilności siedlisk Puszczy. Przewiduje się jedynie możliwość stosowania zabiegów korygujących o charakterze lokalnym, w przypadku zakłócenia stosunków hydrologicznych, spowodowanego działalnością człowieka. Dopuszcza się w szczególnych przypadkach, po zaopiniowaniu przez Radę Puszczy, budowę zbiorników wodnych i dróg dla celów gospodarki leśnej. W takich wypadkach konieczne jest dokonanie analizy przewidywanych skutków dla biocenozy leśnej projektowanych inwestycji na terenie Puszczy i w jej bezpośrednim sąsiedztwie oraz uzyskanie pozytywnej oceny oddziaływania na środowisko.

III. Dodatkowo w Puszczy Białowieckiej i na przylegających do niej terenach wyodrębnia się 3 obszary o odmiennych systemach zarządzania i zróżnicowanych metodach zagospodarowania, stosownie do walorów tych obszarów.

1. Obszar pierwszy obejmuje całe obręby leśne Browsk i Zwierzyniec, oraz Leśnictwo Jelonka z Obrębem Narewka i leśnictwami: Stoczek i Podolany z Obrębem Białowieża. Obszar ten spełnia rolę strefy ochronnej dla Białowieckiego Parku Narodowego, zabezpieczając go przed oddziaływaniami cywilizacyjnymi, a równocześnie stanowiąc stadium przejściowe pomiędzy ekosystemami naturalnymi a ekosystemami podlegającymi ograniczonym działaniom gospodarczym. Obszar ten tworzy w całości gospodarstwo specjalne, w którym zagospodarowanie lasu prowadzone jest wg potrzeb hodowlanych i ochronnych drzewostanów, utrzymywanych do wieku fizjologicznej starości. W obszarze tym ustala się zasadę naturalnego odnowienia lasu i niestosowania cięć zrębami zupełnymi. W szczególności uzasadnionych przypadkach, po uzyskaniu zgody Ministra OSZNiL, dopuszcza się możliwość zastosowania zrębu zupełnego o ograniczonej powierzchni. W obszarze pierwszym eliminuje się całkowicie stosowanie ciężkiego sprzętu leśnego. Wszelkie zabiegi ochronne należy stosować zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, z uwzględnieniem ich wpływu na przylegające obszary Parku Narodowego.

2. Do obszaru drugiego zalicza się pozostałą część kompleksu głównego Puszczy Białowieckiej oraz grunty graniczące od północy ze zbiornikiem wodnym „Siemionówka” i rzeką Narwią. W obszarze tym tworzy się gospodarstwa w powiązaniu z siedliskowymi typami lasu i ich wariantami. Jest to strefa

wielostronnej gospodarki leśnej prowadzonej z uwzględnieniem wymienionych w pkt. II. rygorów, a zwłaszcza ograniczenia zrębów zupełnych. Dla głównych gatunków lasotwórczych przyjmuje się tu następujące wieki dojrzałości do odnowienia, uwarunkowane długowiecznością, dynamiką biologiczną i zdrowotnością drzewostanów:

- dla sosny - na wszystkich siedliskach w zasadzie 140 lat
- dla świerka - na wszystkich siedliskach w zasadzie 120 lat
- dla dębu szypułkowego - na siedliskach borowych 160 lat, na siedliskach LM 200 lat, na siedliskach Lśw, Lw i OlJ 240 lat
- dla dębu bezszypułkowego - na wszystkich siedliskach 300 lat
- dla jesionu - na siedliskach Ol i innych 140 lat, na siedliskach Lw i OlJ 180 lat
- dla grabu - na siedliskach Lśw 120 lat, na pozostałych siedliskach 100 lat
- dla brzozy - na wszystkich siedliskach 80 lat
- dla olchy - na siedliskach Lw i OlJ 100 lat, na pozostałych siedliskach 80 lat
- dla osiki - na wszystkich siedliskach 50 lat

W przypadkach uzasadnionych KTG może zdecydować o przyjęciu wyższego wieku rębności. Część drzew (pkt. I/3) pozostawia się do wieku fizjologicznej starości. W cięciach pielęgnacyjnych zaleca się preferować gatunki pozostające w znacznym niedoborze, tj. wiąz, klon, lipę i wierzbę iwę.

3. Obszar trzeci obejmuje pozostałą część gruntów w zasięgu terytorialnym nadleśnictw Browsk, Hajnówka, Bielsk Podlaski i Żednia, nie zaliczonych do obszaru pierwszego i drugiego. Obszar ten znajduje się poza głównym kompleksem Puszczy Białowieskiej. W celu przywrócenia, w dalszej perspektywie, temu obszarowi charakteru puszczańskieg, gospodarkę leśną należy tu prowadzić zgodnie z obowiązującymi regułami, z tym że do kompleksów leśnych znajdujących się w zarządzie nadleśnictw Browsk, Hajnówka i Bielsk Podlaski zaleca się stosowanie zasad wymienionych w pkt. II i IV. Należy zwrócić uwagę na ukształtowanie w tym rejonie granicy rolno-leśnej oraz zintensyfikowanie procesu zalesień.

IV.

1. Puszcza Białowieska, jako wzorcowy kompleks leśny, w którym wprowadzone zostaną do praktyki zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju lasów i leśnictwa oraz ochrony bioróżnorodności, powinna spełniać doniosłą rolę w zakresie funkcji naukowych, dydaktycznych, kulturalnych, turystycznych i innych. W związku z powyższym jest udostępniona dla działalności naukowo-badawczej i dydaktycznej wyższym uczelniom i instytucjom naukowym, oraz dla turystyki wędrownej i poznawczej, w sposób koordynowany przez zarządców terenu. W tym celu należy promować tu badania naukowe, organizować izby edukacji leśnej, ścieżki dydaktyczne, prowadzić działalność promocyjną i reklamową. Większą uwagę należy zwrócić na turystyczno-rekreacyjne zagospodarowanie, z tym że wypoczynek pobytowy (ośrodki wypoczynkowe, hotele itp.) powinien być lokalizowany na obrzeżach Puszczy, poza obszarami leśnymi.

2. Puszcza Białowieska stanowi jednolity obszar funkcjonalny, który powinien być chroniony w sposób kompleksowy, uwzględniany w miejscowych i regionalnych planach zagospodarowania przestrzennego. W tym zakresie niezbędne jest ścisłe współdziałanie leśnictwa z innymi dziedzinami gospodarki narodowej i władzami samorządowymi, np. w przedmiocie ochrony środowiska, planowania przestrzennego, urbanistyki i architektury, służb komunalnych, energetyki, komunikacji, rolnictwa, przemysłu i innych.

3. W celu najważniejszego określenia kierunków zagospodarowania lasów białowieskich, oraz prawidłowości ich realizacji, w skład KTG powinni wejść przedstawiciele nauk leśnych i przyrodniczych, stowarzyszeń naukowo-technicznych i działające ochrony przyrody. Komisje te określają szczegółowe sposoby działań hodowlano-ochronnych na poszczególnych cyklach zarządzania lasu. Dyrektor RDLP w Białymstoku może zwoływać dodatkowe posiedzenia KTG w trakcie realizacji planów zarządzania lasu.

4. Ocena realizacji zasad postępowania ochronnego i hodowlanego w Puszczy Białowieskiej prowadzić będzie Rada Puszczy Białowieskiej, powołana przez Ministra OŚZNiL. Szczegółowe zasady działania i skład Rady zostaną określone odrębnie.

V. Zaleca się, aby powyższe zasady uwzględnione były również w uproszczonych planach zarządzania lasów poszczególnych wsi w zasięgu terytorialnym Nadleśnictw Browsk, Hajnówka, Bielsk Podlaski i Żednia.